

[Poul Dam.]

slutningsprocessen, med i den samlede demokratiske proces på højskolen. Det har vi for længst klaret af os selv, uden at det behøver at stå i nogen lov, måske forskelligt forskellige steder. Højskoler, efterskoler, husholdningsskoler og landbrugsskoler er alle sammen meget forskellige, og det tror jeg er godt. Det ligger også i den frie skole, at den enkelte skole kan få lov til at udfolde sig på den måde, som svarer til netop de mennesker, der er dér, og til de elever, der er dér.

Vi har med friheden kunnet tilpasse skoleformerne, og jeg er bange for, at meget i dette lovforslag, som det her foreligger, vil kunne give en risiko for, at vor tilpasnings-evne bliver mindre, og ganske særligt, at skolernes evne til at være noget for netop den ungdom, der nu kommer hos os, bliver mindre. Jeg har været beskæftiget ved højskolearbejde i 20 år. Der er simpelt hen ikke et kursus, der har været nøjagtig som det foregående. Vore elever forandrer sig hele tiden, vore pædagogiske ideer forandrer sig, vi laver noget nyt hele tiden. Det må til, for at man overhovedet kan svare til de krav, som tidens ungdom stiller, og jeg er bange for, at de udmærkede mennesker, der har lavet dette lovforslag, ikke rigtig har øje for det. Der er mange ting, som er uhyre bekymrende i lovforslaget. Jeg skal lade være at komme ind på dem her, for det egner sig langt bedre til drøftelse i et udvalg, og måske er det også langt bedre, at andre kommer med det, men jeg er bange for, at vi får en stivhed ned over disse skoleformer, som netop fjerner det centrale, nemlig at her har vi skoleformer, som er bestemt helt og aldeles af en frihed i institutionen mellem dem, der er ansat, og dem, der er elever. Det er noget, man prøver på mange andre steder, men som man, fordi undervisningen de andre steder er formålsbestemt, ikke rigtig kan komme igennem med. Vi er i fare for at miste noget meget alvorligt, hvis vi mister denne frihed.

Jeg vil gerne slutte med at sige noget principielt om skolepolitik og kulturpolitik i det hele taget. Der er to tendenser i tiden, som strider mod hinanden. Den ene går ud på at give de enkelte institutioner stadig større og bredere selvstyre, stadig større muligheder for at forme deres eget liv, og

give dem et tilskud, give dem økonomiske muligheder, der gør dette til en realitet. Og så er der nogle, der siger: ja men vi skal jo kontrollere; vi vil gerne give mange penge, men så skal vi også kontrollere, at pengene benyttes rigtigt. For tiden er det denne strømning, der har fået overhånd i forholdet til disse skoleformer. Jeg beder ministeren om, at vi ikke skal mindes hans forgængere med større glæde end ham. Det begynder med nogle nationalliberale og højremministre i forrige århundrede, der havde stor forståelse af højskolen som en fri skole. Den tradition skulle nødvendigvis ende under den nuværende liberale regering.

Undervisningsministeren (*Helge Larsen*):

Der blev af hr. Orla Møller sagt en ting, som, så vidt jeg erindrer, hr. Poul Dam var inde på sidste år, da vi behandlede loven om tilskudsreglerne til de private skoler. Det var dette, at det ville have været godt, om tilskudsloven og loven om de frie skoler var behandlet samtidig. Det kan jeg være ganske enig i, men det er nok også rimeligt lige at erindre sig, hvordan situationen var. En ny lov om tilskudsbestemmelser måtte bl. a. afvente forhandlinger i tjenestemandskommissionen. Jeg ved godt, tjenestemandslønninger og frie skoler ikke har meget med hinanden at gøre direkte, men de har en vis indflydelse på de lønningsbestemmelser, som findes i skolerne. Der var samtidig et meget stærkt ønske hos skolerne om nu, altså i 1969, at få de nye tilskudsbestemmelser, som skulle gøre skolerens økonomi bedre. Det var baggrunden for, at disse to lovforslag ikke kom samtidig. Tilskudsloven gennemførte vi i fjor, fordi der i skolerne var et meget stærkt ønske om at få denne lov gennemført, og jeg tror at have lov at sige på baggrund af de mange samtaler, jeg har haft med folk fra de frie skoler, der har mærket virkningerne af den nye tilskudslov, at det også erkendes, at den var en virkelig forbedring, som afbødede mange af de økonomiske vanskeligheder, de frie skoler havde været i gennem de seneste 3-4 år.

Det, som vi nu står over for med dette lovforslag, er jo at forme de regler, som skal gælde for disse skoleformer, uden at skulle ændre i det, som har været hovedformålet med disse love, så længe de har eksisteret.